

KOM – BI-WSI-SI-6

OntoUML a jeho konstrukty, transformace do objektového modelu.

Obsah

1	OntoUML	2
2	Konstrukty	2
2.1	Dědění	2
2.2	Typy objektů	3
2.3	Sortal	3
2.4	Rigidity	4
2.5	Celek-část	4
3	Transformace do objektového modelu	4

1 OntoUML

OntoUML je jedním z možných nástrojů konceptuálního modelování pro popisování reálného světa. Na rozdíl od UML nepopisuje třídy a objekty z programátorského hlediska, místo toho definuje objekty podle jejich vlastností a stavů.

Součástí OntoUML je Unified Foundational Ontology (UFO), ta se dělá na tři části:

1. **UFO-A**: strukturální aspekty reality - objekty, jejich typy, podčásti a role (v OntoUML se jedná o sortály)
2. **UFO-B**: dynamické aspekty - události, jejich části a vazby mezi nimi (non-sortály)
3. **UFO-C**: sociální aspekty - cíle, vztahy, stavy

Používá modální logiku (rozšíření predikátové logiky):

- $\exists$ existenční kvantifikátor
- $\forall$ univerzální kvantifikátor
- $\Box$ nutnost - ve všech světech platí
- $\Diamond$ možnost - v některém světě platí

Postup modelování:

1. Vytvoření slovníku pojmů.
2. Vytváření ontologie na základě ontologických vzorů.
3. Validace konceptuálního modelu se zadavatelem.

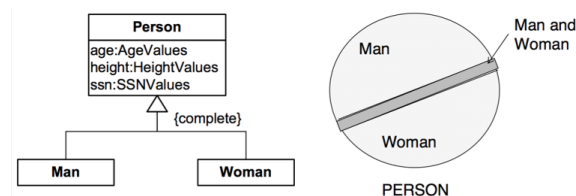
2 Konstrukty

- **Třída** - vychází z koncepce UML, popisuje vlastnosti sdílené mezi určitými entitami - **instance třídy**.
- **Atribut** - reprezentuje vlastnosti sdílené instancemi třídy.

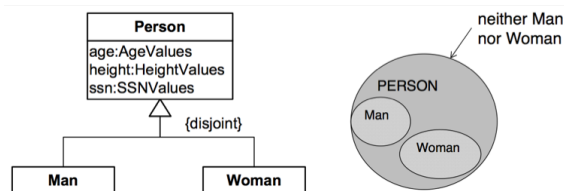
2.1 Dědění

Dědění - Třídy sdílející společný nadtyp mohou být sdruženy v tzv. množině nadtypu (Generalization Set). Lze upřesnit na:

- **Complete** - Podtřídy pokrývají všechny možné instance přímé nadtřídy.
(„není nadtřída, která by nebyla jednou z instancí podtříd; člověk musí být muž nebo žena, ale ne nic z toho“)

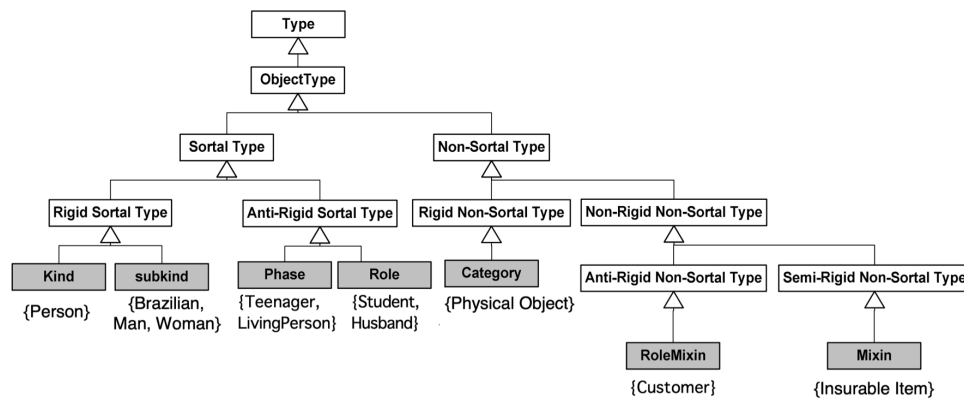
- **Disjoint** - všechny podmnožiny zapojené v generalizaci jsou vzájemně disjunktní
(„instance nemůže být obojí; člověk nemůže být muž a zároveň žena“)

- **Complete a Disjoint (Partition)** - každá instance nadtřídy je instance právě jedné podtřídy.
(„Nadtřída je něco jako *abstract*.“)

2.2 Typy objektů

- **Sortal**
 - **Rigid**
 - * **Kind** - poskytuje identitu
 - * **SubKind**
 - **Anti-rigid**
 - * **Phase**
 - * **Role**
- **Non-sortal**
 - **Rigid**
 - * **Category** - nutné vlastnosti více Kinds.
 - **Non-rigid**
 - * **Mixin** - vlastnosti více Kinds, které jsou nutné pro některé instance a možné pro jiné.
 - * **RoleMixin** - možné a relační vlastnosti sdílené entitami vícero typů.

Obrázek 1: Kategorie typů objektů

2.3 Sortal

- **Sortal** - poskytuje identitu

- **Non-sortal** - z hlediska našeho vnímání nemá vlastní identitu

2.4 Rigidity

- **Rigid** - Typ je rigidní pro každou instanci x právě tehdy, když x je nutně (v modálním slova smyslu) instancí T . *Platí ve všech světech. Nemění se v čase.*

$$R_+(T) := \Box(\forall x T(x) \Rightarrow \Box(T(x)))$$

- **Anti-rigid** - Typ T je anti-rigidní pro každou instanci x , právě tehdy když je možné (v modálním slova smyslu), že x nemusí být instancí T . *Platí v nějakém světě.*

$$R_-(T) := \Box(\forall x T(x) \Rightarrow \Diamond(\neg T(x)))$$

- **Non-rigid** - logická negace rigidity.

$$NR(T) := \Diamond(\exists x T(x) \Rightarrow \Diamond(\neg T(x)))$$

2.5 Celek-část

- **Povinná část** - Celek má alespoň jednu část
- **Esenciální část** - Instanci části nelze měnit
- **Nepovinný celek** - Část nepotřebuje celek
- **Povinný celek** - Část vyžaduje celek
- **Neoddělitelná část** - Instanci celku nelze měnit
- **Neměnitelná část** - Část nelze měnit, celek není rigidní
- **Neměnitelný celek** - Celek nelze měnit, část není rigidní
- **Quantity** - typicky materiály (např. písek, víno, dřevo, ...); esenciální, tranzitivní, reflexivní
 - **SubQuantityOf**: alkohol-víno
- **Collective** -
 - **MemberOf**: strom-les, student-paralelka
 - **SubCollectionOf**: studenti s vyznamenáním-studenti
- **Functional Whole**
 - **ComponentOf**: srdce-oběhový systém, ředitel-firma

3 Transformace do objektového modelu

Transformace OntoUML do objektového modelu („z modelu se bude spíše odebírat“) pomocí:

- objektů (tříd) s atributy a metodami
 - skládání objektů
 - dědění mezi třídami
1. Entity $\rightarrow$ Třídy (kind, subkind, role, ...)
 2. Complete - Abstraktní třída

3. Zajištění povinnosti 1...:
 - hard metoda (vynutíme v konstruktoru),
 - soft metoda (kontrolujeme konzistenci v programu).
4. Vztah 0...1 – instanční proměnné
5. Vztah 0...* – kolekce
6. **Complete** – nadtřída implementována jako abstraktní.
7. **Disjoint** – standardní chování s jednoduchou dědičností.
8. **Non-disjoint** - implementace děděním (exponenciální počet tříd) nebo skládáním.
9. **Sortal** – v implementaci jednoznačný identifikátor, který v reálném světě neexistuje.
10. **Role** – implementace jako třída, příslušnost role skládáním.
11. **Phase** – implementována návrhovým vzorem State.
12. **Non-sortal** – slouží jako další dimenze kategorizace. Zpravidla vytváří problém s vícenásobnou dědičností / skládáním.